

小倉百人一首

СТО ПОЕТІВ — СТО ПІСЕНЬ

на горі

СТО ПОЕТИВ — СТО ПІСЕНЬ

小 倉 百 人 一 首

„ON THE MOUNTAIN“, Ukrainian publishers in the West, present „Hundred Poets — Hundred Songs“, a collection of Japanese tankas compiled by Fujiwara no Sadaie in 1235. The Ukrainian version by Igor Shankovsky is the first complete adaptation of this work in any Slavic language.

The cover illustration is a portrait of Akahito, one of the thirty-six immortal poets of Old Japan, and a fragment of an *Emaki* attributed to Fujiwara Nobuzane, but probably from the thirteenth century, which is reproduced here by permission of Fernand Hazan, Editeur, 37 rue de Seine, Paris 6. On the back cover are the original Japanese texts of tankas 1 and 100. The Japanese annotation was handwritten by Prof. Dr. Shigeru Tsurumi, Tokyo.

1500 copies

Druck: „Logos“ GmbH, München 19, Bothmerstr. 14

СТО ПОЕТІВ — СТО ПІСЕНЬ ГІАКУ-НІН-ІШШУ

збірник давньої японської поезії —
танки —
укладений двірським постом-ученим

садає фужіварою

1235 року н. е.

переклад, вступ та примітки:

ІГОР ШАНКОВСЬКИЙ

серія «для аматорів»
мюнхен 1966

(1) 秋の田のかりほの庵の苫をあらみ
わが衣手はつゆにぬれつつ

天智天皇

ВСТУП

«ГІАКУ-НІН-ІШШУ» («Сто поетів — сто пісень») це один з найдавніших збірників японської поезії, писаних у роді «танка». Упорядкував цей збірник двірський учений і поет Садае Фужі-вара¹ 1235 н. е. Сам Садае Фужі-вара увійшов до збірника танкою 97.²

Уже так склалось ество японської нації, що до поезії японці підходять з неабиякими церемоніями й по нинішній день. Ли-бонь нема японця, який нічого не знав би про традиційну поезію «танка», нема й такого, який ніколи не чув би про цей збірник. Це, зрештою, так само закономірно, як і те, що нема українця, який нічого не чув би про «Слово о полку Ігоревім».

Японська поезія родом своїм силабічна, як була нею й наша поезія часів барокко.³ У танках, як правило, немає рими, не знайти там ані алітерації, ані того, що в нас зветься ритмікою. Танки лише суворо дотримуються визначеного числа складів.

Японські поети користувалися формою цього усталеного роз-міру протягом сторіч. Розгляньмо, отже, характер цієї доскона-лої мініатюрної поезії.

Танка містить у собі п'ять рядків, число складів точно 31, при чому порядок їх такий: 5 - 7 - 5 - 7 - 7.⁴

Ось зразок танки, яка не ввійшла до цього збірника. Її на-писав поет Санетомо Мінамото в день, коли вбивця з-за рогу зарубав його в містечку Камакура:⁵

¹ Edwin O. Reischauer and Joseph K. Yamagiwa. *Translations from Early Japanese Literature*. Harvard University Press, Cambridge 1951. — Див. також Ігор Шанковський. *Дисонанси*. Видавництво «Київ», Філадельфія, 1960, примітки до перекладів з японської поезії.

² Переклади танок і хронологія авторів подаються в цій книзі за тим самим порядком, що й в оригіналі. Час охоплює собою приблизно рр. 670—1235 н. е.

³ Про структуру української бароккової поезії див. особливо Дмитро Чижевський. *Історія української літератури*. УВАН, Нью-Йорк, 1956.

⁴ Robert H. Brower and Earl Miner. *Japanese Court Poetry*. Stanford University Press, Stanford 1961. Для порівняння я подаватиму через усю книгу вимову оригінальних рядків українською абеткою.

⁵ Райшауер та Ямагіва, цит. тв. — Про цю подію див. примітки до танки 93.

5 — *Ідете інаба*
7 — *нушінакі ядо то*
5 — *наріну томо*
5 — *нокіба но юме йо*
7 — *гару во васуруна.*

(Покинутим здається рідний дім,
я відійшов, помандрував наниз.
О сливо, що ростеш попри карниз, —
весною розквітай мені при нім.
Молю за це богів еством усім!)

Наводивши тут переклад, відразу зазначу, що вкласти в точний розмір танки і в той же час передати українською мовою багатющий зміст мініатюрної поезії — попросту неможливо. Для перекладу я вибрав п'ятистоповий ямб, рядки в моїх переспівах силабо-тонічні, і вони римуються таким порядком: а - б - б - а - а, або а - б - б - а - б, або ж іншими подібними комбінаціями, щоб бодай символічно віддати цю систему 5 - 7 - 5 - 7 - 7. Точним бути я намагаюсь, отже, тільки у відданні *змісту* з його соковитістю епітетів та метафор, так, як я їх розумію і відчуваю.

Треба при тому відзначити, що сама *мова* японських поетів має розвинені властивості для гри словами, для утворення подвійного значення окремих слів, каламбурів тощо. Тим то допуститися неточности в перекладі дуже легко.⁶

Японські поети, наприклад, кохаються у вживанні слів,⁷ які служать для того, щоб надавати якомуньбудь рядкові елегантного шліфу, і при цьому розуміється, що хоча його написано тільки раз, воно читається двічі. Таке знайдемо, приміром, у танці 16, де слово «мацу» написано лише раз, але воно має подвійне значення, ховає в собі два інакші поняття. Це так, якби хтось сказав по-українському: «Симпатія це, хоча й непотрібно згадувати, те, чого я не матиму ніколи.»

Відомі в японській поезії також і «крилаті слова» — епітети⁸ або ж гра слів, де перші два-три рядки не мають ніякого зв'язку, крім подібности вимовляння, зі змістом танки.⁹

⁶ За це я заздальгідь прошу вибачення в серйозного дослідника і беру, отже, на себе відповідальність за свої переклади як за авторизовані.

⁷ У примітках я приймаю для таких випадків термін «слово-стрижень».

⁸ Для цих випадків я приймаю означення «слово-подушка».

⁹ На приклад «слова-подушки» див. танку 17, на приклад гри слів — танку 27.

Збірник «Гіаку-нін-ішшу», взагалі велика більшість японської традиційної поезії виключає можливість вживати слова з китайської мови, що ними рясніє мова щоденного вжитку.¹⁰

Японська літературна мова позбавлена й тіні вульгаризмів, як от виразу «мотекоє» («принеси»). Це, до речі, перше, чого я навчився, перебувавши десять років тому в Японії, саме, що треба сказати «мотте-кітте, кудасаї» («прошу принести»), але ніколи — «мотекоє»!

Відсутність вульгаризмів у японській літературній мові слід пояснювати либонь тим, що за давніх часів у поезії вправлялися тільки шляхтичі, двірські урядовці й священники і що тільки вони мали на це дозвіл. Інакше кажучи, все, що дійшло до нас, було писане високими двірськими достойниками. Простолюддя тих часів, за японськими звичаями, не повинно було навіть знати, що на світі існує форма танки чи взагалі поетична форма вислову. Феодальні закони країни веліли, щоб до поезії, культури, мистецтва допускалася сама провідна верства.

Однак, існує легенда про принца Ота Докван.¹¹ Вона оповідає, що цей принц поїхав одного разу в гори на полювання, і ловців (він був у супроводі почоту) застала там буря. А що ловці не були споготовані на лиху погоду, то й промокли добряче. Якось добившись до придорожної гостиниці, принц постукав у двері й попросив у служниці, що відчинила йому, якоїнебудь накидки. Дівчина подалась назад до гостиниці, проте незабаром повернулась і, почервонівши, подала принцеві квітку «ямабукі» (рід жовтої гірської троянди) на розгорнутому віялі, з низьким уклоном. З-за такої, здавалося б, нетактовности супроти своєї особи принц спалахнув гнівом і, нічого не сказавши, обернувся й пішов. Довго ще палав його гнів, аж поки один придворець із почоту не згадав і не продеклямував йому таку танку:

*Нанае яе
гана ва саке домо
ямабукі но
мі но гітоцу дані
нака зо канашікі.*

¹⁰ Райшауер та Ямагіва, цит. тв.

¹¹ William N. Porter. *A Hundred Verses from Old Japan*. The Clarendon Press 1909.

Це ямабукі, вивіт чистоти.
Він пелюстки, щоправда, вміє ткати
і листя найзеленіше плекати,
але, на жаль, хоч знає він рости —
його не жати! З нього — жадні шати.

Останнє речення у достотному перекладі означає: «мені ніяково, але я не маю ні одного зерна». Але якщо з двох слів «мі» та «но» зробити одне слово «міно», то тоді дослівний переклад буде такий: «мені ніяково, що ямабукі не має накидки». Ось таким соромливо-делікатним способом служниця відрекла принцеві, мовляв, у гостиниці немає того, що йому було потрібно. І принц потім довго згадував про те, що проста слугиня у заїзді край дороги виявила таку чутливу душу і таке... тонке знаття поезії!

Збірник складасться з любовних віршів або мініатюрних описів природи. Вражає майстерність образів, доглибність роздумів, висока культура поетів. У спокійних висловах читач відчуває той патосний вир, наснагу, які даються людям глибоких почуттів, відчуває весь чар вишневого та сливового цвіту, який, проте, мусить в'янути й опадати. Чує читачеве серце любовний рев гірських оленів, сприймає дотик зів'ялого червоного листя кленів, сумовите кукування зозуль, усю журну велич гірських краєвидів.

Коли ж око читача призвичаєне дивитись оптимістично, то тоді він з певністю оцінює отой японський усміх, що його на Заході звикли називати «маскою, яка ховає справжні почуття».

Слід згадати ще про порядок у перекладі імень авторів, які входять до цього збірника. В японській мові прізвище автора пишеться першим, тоді слідує прислівник «но» («з»), а щойно тоді решта імени. Але через те, що такий порядок міг би належно оцінити тільки японський читач, імення над перекладами подаються за європейським порядком: спершу ім'я, потім прізвище. Над японськими ж текстами, подаваними українською абеткою, імена авторів зберігають оригінальний порядок.

У деяких випадках Садає Фужівара подає тільки титули авторів, бо імення були вже тоді недоступні або ж автор був загальновідомий усім саме своїм титулом.

Наприкінці хочу ще подати кілька вказівок щодо читання оригінальних текстів, поданих українською абеткою. Адже може

бути так, що читачеві зустрінеться знайомий японець, і він захоче порадувати його читанням уголос. Тож у японській мові наголошується кожна голосівка, незалежно від їх кількості у слові. Японська мова не знає дифтонгів — довгі голосні, над якими в цій книзі поставлено риску,¹² вимовляються так, наче б там стояли поруч дві однакові, обидві наголошені голосівки. Затямивши це, можна легко читати поправною японською мовою.

З прочитаного про японську поезію я вважаю за свій обов'язок скласти признання науковим працям Едвіна О. Райшауера та Джозефа К. Ямагіви, проф. Б. Г. Чемберлена, проф. Клея МакКавлі та п. С. Ушігасакі, англійським перекладам танок Вільяма Н. Портера. Усі ці автори, до речі, застерігаються, що їхнє насвітлення, погляди, інтерпретації танок правлять за вияв власних переконань. Це важливо знати тому, що в японській мові існують суперечності у значеннях поодиноких слів, а то й епітетів, через віщо розуміти зміст і його інтерпретувати можна по-різному. Та, зрештою, так буває нерідко з старими текстами, зокрема з пам'ятками нашої давньої літератури: адже й досі по-різному пояснюються й тлумачаться «темні місця» того ж таки «Слова о полку Ігоревім».

Переклад «Гіаку-нін-ішшу» це перша спроба дати читачеві повнотою один з найстаріших збірників японської традиційної поезії. Разом з тим це перший повний переклад цього збірника, зроблений котреюсь слов'янською мовою.

Тим то ознайомлення українського читача, аматора поезії з цією працею буде бодай соняшним зайчиком на майже темному екрані українсько-японських літературних зв'язків.

I. III.

¹² З технічних причин ця риска в різних шрифтах нашого видання має дещо відмінні форми. — Прим. вид.

ТАНКА 1

ТЕНЖІ ТЕННО

*Акі но тано
карі го но іго но
тома во арамі
вага коромоде ва
цую ні нуре-цуцу.*

ІМПЕРАТОР ТЕНЖІ

На нивах осені, де тіні темні,
женці збирають стиглі зерна рижу.
Я заховався від дощів у хижу,
але боюсь: труди мої даремні —
під стріхою рукав замоклий брижу.

Імператор Тенжі панував 668—671 н. е. Столицею його було місто Оцу, неподалік Кіото. Про Тенжі згадують як про розумного й справедливого володаря.

Легенда оповідає, що одного разу Тенжі спостерігав женців і відганяв настирливе птаство з рижових полів. Але зненацька почав іти дощ, і Тенжі побіг до поблискої хижі, щоб заховатися там. Стріха хижі була з рідкого очерету, крізь який протікала вода, отже імператор промок до кісток. Тоді він і описав цю пригоду в танці, що увійшла першою до збірника.

Як знаємо з історії, не всі феодальні імператори вправлялися в цій добродійній справі — відганянні птахів з рижових піль.

ТАНКА 2

ЖІТО ТЕННО

*Гару сугіте
нацу кі ні кераші
шіротає но
коромо госу тею
Ама-но-кагу яма.*

ІМПЕРАТОРКА ЖІТО

Весна майнула, мчать колеса літа,
і обрям я відчиняю двері.
Ама-но-кагу верх в небесній сфері,
де янголи злітаються на віти,
щоб там сушити крила яснопері.

Імператорка Жіто панувала 690—696. Саме тоді почали вперше гнати славнозвісне тепер вино «саке», яке виготовляють з рижу (пити його треба гарячим). Жіто була дочкою імператора Тенжі, вийшла заміж за імператора Темму, а по смерті чоловіка сама стала імператоркою.

В одній з драм «нô» розповідається, що в околиці Окіцу до тамтешнього лісу зійшов одного разу янгол. Він повісив свою накидку на смереці, а сам поліз на верхів'я, аби краще роздивитися на святу гору Фужі, що мріла вдалині. За цей час накидку знайшов перехожий рибалка й уже хотів забрати її з собою, коли повернувся янгол і почав благати його віддати накидку. Без неї він не міг би повернутися на місяць, де, за віруваннями, жили янголи. Рибалка погодився, але під умовою, що янгол протанцює для нього один танок. Янгол і вчинив це на узліссі, перед тим як злетів на небо й зник.

ТАНКА 3

КАКІ-НО-МОТО НО ГІТОМАРО

*Ашібікі но
ямадорі но о но
шідаріо но
нага-нагаші йо во
гіторі ка мо нему.*

ДОСТОЙНИК КАКІНОМОТО

Хвіст у гірського славиться фазана,
його не видно в леті із-за пліч.
Так довгою мені здається річ
тих роздумів, що ниють, наче рана,
на самоті в жорстоко довгу ніч.

Цього поета знайдено немовлям під деревом хурми, що по-японському зветься «какі» (звідки й пішло його наймення). З часом він став двірським достойником імператора Момму, який панував 697—707. Какіномото й досі вважається одним з кращих поетів періоду давньої японської поезії. По його смерті названо його «богом поезії» і побудовано на його честь дві святині: одну в Ічі-но-мото, другу в Акаші, поблизу міста Кобе. Помер Какіномото 737 року.

Четвертий рядок японського тексту має слово «нагаші», яке можна перекладати як прикметник «довгий» або як дієслово «тинятися», «скитатися». При тому слово «йо» може означати або «ніч», або «життя». Отже, цей рядок, який я розумію як «довга-довга ніч», можна також перекладати як «життя триває-триває» (волочиться!). «Ямадорі» в дослівному перекладі це «гірський птах», «ашібікі» це (як пояснювано вже у вступній статті) слово-подушка, яке треба розуміти як «вершина-гора», що, проте, в переносному значенні працює за перший склад слова «фазан».

ТАНКА 4

ЯМАБЕ НО АКАГІТО

*Таго-но-ура ні
учі-ідете міреба
шіротае но
Фуґжі но такане ні
юкі ва фуґі-цуцу.*

АКАГІТО ЯМАБЕ

Помандрував я берегом морським,
повз Таго йшов і радощі лелівав
і бачив, як вершини шпиль замріяв,
святої Фуґжі білий херувим —
крізь пелюстки пухнастих сніговіїв.

Акагіто Ямабе був сучасником автора попередньої танки й суперником його на звання «бога поезії». Таго — приморська місцевість у провінції Ізу, що славиться прекрасним виглядом на святу гору Фуґжі. Український читач уже мав нагоду познайомитися з творами Акагіто Ямабе: вибір моїх перекладів творів цього поета друкувався в журналі *Нові дні*, ч. 4, квітень 1965, там же друкувався й переклад цієї танки в іншому варіанті.

ТАНКА 5

САРУ МАРУ ТАЮ

*Оку яма ні
моміжі фумі ваке
наку шіка но
коє кіку токі зо
акі ва канашікі.*

ЖРЕЦЬ ШІНТО САРУ МАРУ

Я чую оленя могутний рев,
що лине понад прірвою гірською.
І жалібно зривають, як рукою,
зів'яле листя кленів із дерев —
вітри, і зносять хвилию морською.

Про автора цієї танки не знаємо нічого, але припускають, що він жив і писав перед 800 роком.

Олені й зів'яле листя кленів часто зустрічаються в давній японській поезії, коли автор бажав описати осінь.

ТАНКА 6

ЧЇ-НАГОН ЯКАМОЧІ

*Касасагі но
ватасеру гаші ні
оку шімо но
шірокі во міреба
йо зо фуке ні керу.*

ДОРАДНИК ЯКАМОЧІ

Коли догляну на сорочім мості,
що князь-мороз у паморозі ліг
і плащ сріблястий простелив до ніг,
то знаю: ніч розтане в високості
і ранок зійде незадовго в гості.

Якамочі був губернатором провінції Кіюшу і володарем північної та східної Японії, де на той час ще не зазнали навіть найпримітивнішої цивілізації. Він помер 785 року. При імператорському палаці в Кідто є місток, що зветься «сорочим». Але автор, мабуть, написав цю танку під впливом легенди про ткалю й пастуха.

Існує легенда, що ткаля (зоря Вега) була колись молодою дівчиною і жила по тому боці річки Молошного шляху (як «Марічка» в нашій пісні). Вона шила одягу для богів. Одного разу над нею змилося сонце й спричинило те, що з нею одружився пастух (зоря Аквілла), який жив по другому боці річки Молошного шляху. Але що з-за цього одруження богам бракло одяжі, вони розлучили молодят і дозволяли ткалі відвідувати чоловіка тільки раз на рік, сьомої ночі сьомого місяця. Легенда оповідає далі, що цієї ночі злітається безліч сороч і утворює живий місток через річку, аби ткаля могла перейти натойбік і відвідати любого чоловіка. І тоді лягає паморозь перед світанком.

ТАНКА 7

АБЕ НО НАКАМАРО

*Ама но гара
фурісаке-міреба
Касуга нару
Мікаса-но-яма ні
ідеші цукі камо.*

НАКАМАРО АБЕ

Коли вночі дивлюсь на неба тіні,
мої думки летять у тиху даль.
Я бачу: місяць мли підняв вуаль
понад гори Мікаси контур синій —
і ген, де манить Касуга з проваль.

Поета, коли йому було шістнадцять років, і ще двох чоловіків послано в Китай, щоб там розвідати тайни китайського календаря. Легенда каже, що імператор Китаю підозривав наміри юнака й запросив його на бенкет аж на вершину пагоди. Коли юнак сп'янів, імператор звелів розібрати сходи, аби той загинув там нагорі з голоду. Тоді Накамаро з розпачу розкусив мізинний палець і власною кров'ю написав цю танку про красвид рідної сторони на далекій батьківщині. Але йому таки пощастило втекти з пагоди й по різних пригодах добитися до рідного Аннаму.

Касуга (вимовляється: «Касунґа») це славетна святища при підніжжі гори Мікаси, неподалік міста Нара, що колись було столицею японських імператорів, батьківщина поета. Танку написано 726 року. Помер поет 780 року.

ТАНКА 8

КІЗЕН ГОШІ

*Ваґа іґо ва
міако но тацумі
шіка зо суму
йо во Ужі яма то
гіто ва і нарі.*

СВЯЩЕНИК КІЗЕН

Мій дім, моя незазнана оселя,
столиці близько, під горою Ужі —
самотньо споглядає в небо дуже.
А люди кажуть, ідучи: — Пустеля,
твое життя «горá у гóрі», друже!

Священик Кізен жив під горою Ужі, яка лежить на південний схід міста Кіото, що на той час було імператорською столицею.

Слово «ужі» або «уші» означає також «горе», «нещастя». Отже, автор каже, що він живе на «горі горя», або ж його друзі кажуть, мовляв, його життя — «гора нещастя». Цікаво також, що слова «яма» й «то» в четвертому рядку, якщо їх читати як одне слово «ямато», означає старовинну назву Японії.

ТАНКА 9

ОНО НО КОМАШІ

*Гана но іро ва
уцури ні кері на
ітазура ні
вага мі йо ні фуру
нагаме сеші ма ні.*

КОМАШІ ОНО

Квітослова, засуджені чів'яти —
від частих дощів облетіли.
Квітчасті мої гордонці хотіли
також навіки владно панувати.
Даремний труд, у нишні вбранній шати!

З Комаші Оно була славетна поетеса. Вона народилася 834, померла 880 року. Славилася хистом, красою і пристрасстю до багатого, розкішного життя. На старість вона збідніла й проводила останні роки в жалюгідній убогості.

Але чар її поезії, переказують, перемає навіть в такі часи посухи, що навідала Японію 866 року, коли всі мольби й жертви богам нічого не змогли зарадити.

Перший і останній куплет танки можна розуміти: «чар пелюсток блідне від частих дощів понад світом», або: «краса квітки (поетеси) блідне, я дедалі старіюсь і старіюсь у житті». Третій, середній рядок, який розділює обидва куплети, означає: «чар квіту, колір — це пиха». Ця танка, в якій двозначність наповнює весь зміст, править за характеристичний приклад складності японської поезії, де грою слів утворюються подвійні, а то й потрійні образи та значення.

ТАНКА 10

СЕМІ МАРУ

*Коре я коно
юку мо каіру мо
вакарете ва
шіру мо шірану мо
Осака но секі.*

СЕМІ МАРУ

Мандрівець, що шляхи топтав і втому,
і друг, що завше з усміхом дитини,
хто б не проходив — кожен, без причини,
чомусь на цьому виступі гірському
присяде хоч на мить і відпочине.

Припускають, що Семі Мару був сином імператора Уда, який панував 888—897. Цей імператор осліп, і коли він уже не міг без допомоги виходити на престіл, то пішов в аскети, оселився в самотній хижі в горах і проводив час, граючи собі на інструменті, що подібний до сьогочасної гітари.

Переклад цієї танки не зовсім передає поставлену антитезу оригіналу: «цей і той чоловік, люди приходять і відходять, давні друзі й незнайомі». Останній рядок слід розуміти дослівно так: «перешкода на гірській стежині зустрічей». Осака но секі (сучасна назва місцевості) це маленька гірка на березі озера Біва, поблизу міста Кіото.

ТАНКА 11

САНГІ ТАКАМУРА

*Вада но гара
Ясошіма камете
когі ідену то
гіто ні ва цугейо
ама но цурібуне.*

САНГІ ТАКАМУРА

Рибалки, друзі в барках неспокою,
благаю вас, моїм синам сказати,
що в Ясошімі зможуть відшукати
мене, кого затокою морською
у далечінь взялись відвеслувати.

Відомий науковець Такамура піднявся з нужди й розбагатів, коли його призначено урядовцем митного уряду, що розпоряджав кораблями, які відбували торговельні подорожі між Японією та Китаєм. Але його вороги донесли імператорові, мовляв, Такамура бере хабарі. Тоді його заслано до Ясошіми (група островів поблизу берегів Японії). Легенда оповідає, що він співав цю танку рибалкам, які відвозили його на вигнання. Такамуру потім помиливано, йому повернено колишню посаду й права. Помер він 852 року.

ТАНКА 12

СОЙО ГЕНЖО

*Амацу казе
кумо но кайоїжі
фукі тожі йо
отоме но сугата
шібаші тодомему.*

ПЕРВОСВЯЩЕНИК ГЕНЖО

Вітри швидкі, злітайте хмари стріти
і заметіте небеса блакитні,
щоб дів небесних образи тендітні,
їх крила янгольські я зміг уздріти
і в далечінь за ними полетіти!

Справжнє ім'я цього поета було Мунесада Йошімуне, він був правнуком імператора Квамму. Коли помер імператор Німмжō (850 року), який обожнював Генжō, цей висвітився й 866 року був призначений на первосвященника.

Помер він 890 року, на власне бажання: наказав, щоб його замурували в маленький кам'яний гріб і залишили для нього тільки крихітний отвір, крізь який можна було б дихати через тростину. Так він і сконав від голоду й змори.

Вищенаведена танка була написана ще перед тим, як Генжō вступив у священничий сан, під час танцю двірських дівчиць на бенкеті. Танцювальниці здались йому справжніми янголами, настільки вдало вони водили танок. Тож він побоявся, що вони враз відлетять, — хіба що надлетить вітер і понесе хмар, аби заступити янголам дорогу до неба.

ТАНКА 13

ЙЌЗЕЇ ІН

*Цукуба не но
міне йорі оцуру
Міна но кава
кої зо цуморіте
фучі то нарі нуру.*

ІМПЕРАТОР ЙЌЗЕЇ

Між скелями ручай Міна гримить,
з гори Цукуба рине без ушину
і падає стосилами в долину.
Могутній, як любов моя, він мчить
у став, за нічку глибший горобину!

За давніх часів було прийнято, що імператори ставали аскетами або відходили в приватне життя, якщо цього вимагали обставини. Імператор ЙЌзеї володарював 877–884. Він зійшов на престіл, коли йому було ледве дев'ять років, але потім збожевлів і мусів піти у відставку. Він жив ще довго й помер 949 року. Танку цю автор присвятив принцесі Цурідоно но Міко. Гора Цукуба та річка Міна беруть початок у провінції Гіташі.

Дещо про гру слів. Слово «кої» означає темний колір глибин у річці, але може також означати «кохання». Так само цікаво пере-кликаються слова «міне» – «вершечок гори» й «Міна» – назва річки.

ТАНКА 14

МІНАМОТО НО ТЌРУ

*Мічіноку но
Шінобу можі-зурі
таре юе ні
мідаре-соне ніші
варе наранакү ні*

ТЌРУ МІНАМОТО

Кохання думам прю несе жорстоку,
вбиває волю — болі безнастанні.
Я — візерунками на пишній ткані,
яку майстерно тчуть у Мічіноку,
узори вибиваючи на току.

ТЌру Мінамото помер 949 року. Мічіноку лежить у провінції Іва-шіро, за давніх часів воно славилось виробництвом шовкової тка-нини, яку називали «можі-зурі». Тканину роблено таким способом, що на шовк клали листя винограду й били по ньому камінням доти, поки відбиток листя вдавлювався в шовк. Поблизу вищезгаданої околиці є вершина, що називається Шінобу, й церковця, що зветь-ся Шінобу можі-зурі Кваннон.

Слово «шінобу» може означати теж «кохання» або «таїти» (мос кохання), або «вино»(?). Значення цієї танки дуже неясне. Автор, мабуть, хоче дати зрозуміти читачам, що його, автора, думки такі ж невиразні, збентежені коханням, як і візерунки виноградного листя, вибиті на шовку в майстернях Мічіноку.

ТАНКА 15

КВÔКÔ ТЕННÔ

*Кімі га таме
гару но но ні ідете
вакана цуму
вага коромоде ні
юкі ва фурі-цуцу.*

ІМПЕРАТОР КВÔКÔ

Мамусю, глянь, тобі на вічну славу
із дальніх гір я ніс вакани листя.
До щастя путь була мені терниста,
якою йшов, і мантию ласкаво
накрила густо сивина сріблиста.

Квôкô став імператором тоді, коли впливовий дворянин Мотоцуне Фужівара змусив божевільного імператора Йôзеї до зречення. Родина Фужівара була могутня, сторіччями з покоління в покоління спромагалась вона втримувати міцні впливи на події у феодальній Японії. Завдяки цій родині й Квôкô став імператором (панував 885–887). Легенда оповідає, що цю танку він присвятив своїй бабусі.

«Вакана» (дослівне значення — «молоде листя») це городина, яку подають до столу під час бенкету з нагоди новорічних святкувань. «Коромо» — ритуальний фелон, але тут треба розуміти, що автор говорить про мантию імператора.

ТАНКА 16

АРІВАРА НО ЮКІ-ГІРА

*Тачі-вакаре
Інаба но яма но
міне ні ôру
мацу то ші кікаба
іма каері-кому.*

ЮКІГІРА АРІВАРА

Ще на горі Інаба буревії
підносять шепоти сосни старечі,
ці шепоти мої торкають плечі,
і привидом сосна стає в надії
твоїм, кохана. Мчу до тебе, мріє!

Юкігіра Арівара був губернатором провінції Інаба й братом по батькові автора танки 17. Він помер 893 р., проживши 75 років.

Слово «мацу» має в тексті подвійне значення. Воно може означати «сосну», але також «тугу» (за коханою). Це приклад того, що ми прийняли називати «словом-стрижнем», і про це йде мова у вступі. Пригадаймо, що слово-стрижень, мусить повторюватися в перекладі, хоча в оригінальному тексті воно пишеться тільки один раз. Як бачимо, в перекладі збережено метафоричне значення слова «мацу», й воно повторюється в другому й четвертому рядках перекладу в зміненому значенні.

ТАНКА 17

АРІВАРА НО НАРІ-ГІРА АСОН

Чи гая фуру
камі йо мо кіказу
Тацута гава
кара куренаї ні
мізу куґуру то ва.

ДОРАДНИК НАРІГІРА АРІВАРА

Ріка Тацута листям червоніє,
пливе, дзюрчить, співає з камінцями
пісень чудових, що й перед богами
не співано таких. А вічне зріє
і між добром та злом судити вміє.

Дорадник Нарігіра Арівара жив між 825 та 880 рр. і був онуком імператора Саґо. Його вважали японським «казановою» і за якийсь час присудили на вигнання за роман та інтриги з імператоркою. Пригоди цього автора широко описані в давньому творі *Ise Monogatari*.

Річка Тацута пливе поблизу Нарі й славиться чудовим виглядом прибережних кленів восени.

«Чи гая фуру» — слово-подушка, загально відомий епітет. Воно означає: «ці скороминаючі тисячі (шаблі)». Вживається цей епітет в японській мові, коли виникає потреба сказати щось на славу богів. Його можна порівнювати до Віргілієвого «*pius Aeneus*» або Гомерового «Одісей, син Зевса, спритний на всі руки Одісей».

Треба звернути увагу на те, що слова-подушки в танках вживаються тільки в п'ятискладових і ніколи в семискладових рядках.

ТАНКА 18

ФУЖІВАРА НО ТОШІ-ЮКІ АСОН

Сумі-но-е но
кіші ні йору намі
йору сае я
юме но кайо-іжі
гіто-ме йокураму.

ДОРАДНИК ТОШІЮКІ ФУЖІВАРА

В цю ніч об дикий беріг Суміное
потужна хвиля в піні грізно б'є.
Ми щастя тут шукаємо своє,
до скель сюди не линуть неспокої,
ніхто тут не догляне, де ми є.

Тошіюкі, 880—907, член впливової родини Фужівара, був спочатку старшиною гвардії при імператорському палаці. Родина ця вбилась у силу під час правління імператора Тенжі й від того часу почала успадковувати впливи й високі посади. Стало звичкою, що японські імператори вибирали собі за жінок дочок з цієї родини, і це велося довгий час. Тому навіть сьогодні значне число японської шляхти виводить свій родовід від родини Фужівара.

«Сумі-но-е» або «Сумі-йоні» — побережжя в провінції Сетцу, неподалік міста Кобе.

Слід звернути увагу на те, що слово «йору» вживається в танці двічі. В першому випадку воно може означати «наближатись (битись)», у другому — «ніч». У модерній японській мові воно означає звичайно «ніч», його часто вживають у піснях, як от у популярній японській пісеньці «Шіна-но-йору» — «Китайська ніч».

ТАНКА 19

ISE

*Наніва гата
міжікакі аші но
фуші но ма мо
аваде коно йо во
сугашіте йо то я.*

ПРИНЦЕСА ISE

Аби коротшим за бамбука кисті
був час, бажаю миті приспішити.
Ось берег Наніви, камінням критий,
де розрости бамбуку урочисті.
Щоб скорше линув час — кого просити?

Принцеса Ісе була донькою Цугукаке Фужівари, губернатора провінції Ісе. Звідси й походить її наймення. Жила вона при імператорському палаці й користувалася популярністю під час володарювання імператора Уди (898—897). Шанували її за надзвичайний талант і лагідну вдачу.

Наніва — старовинна назва міста Осаки.

ТАНКА 20

МОТО-ЙОШІ ШІННО

*Вабі нуреба
іма гата онажі
Наніва нару
мі во цукушіте мо
аваму то зо омою.*

ПРЕСТОЛОНАСЛІДНИК МОТОЙОШІ

Буває: ми зустрінемося на мить,
і спогад слідом — смугою сумною.
Загину я, мов мірка під водою,
коли приплив крилатий надбіжить, —
або й ще раз побачуся з тобою!

Мотойоші був сином імператора Йōзеї, який панував 877—884, і славився своїми любовними пригодами. Помер він 943 р.

Існують різні погляди щодо пояснення й перекладання цієї танки. Рядок «мі во цукушіте мо» в дослівному перекладі означає: «навіть якщо я загину випробовуючи». Подібне, проте, слово «міцукуші» — означає мірку, якою міряється висота припливу. Наніва, як згадувано, — сьогочасне місто Осака, що лежить над морем. Воно, мабуть, зумисне було вжите тут, аби натякнути на місце, де перебуває мірка, що нею міряють висоту припливів. Поет, може, хотів сказати: «ріка моїх сліз така глибока, що треба мірки, аби зміряти її глибину», або, як подає проф. МакКавлі: «коли я не зможу здійснити своїх бажань, то нехай знайдуть тіло моє там, де перебуває мірка в затоці Наніви».

ТАНКА 21

СОСЕЇ ГОШІ

*Има кон то
йїші бакарі ні
нага-цукі но
аріаке но цукі
во мачі ізуру кана.*

СВЯЩЕНИК СОСЕЇ

Як місяць нічню сєє з висоти —
в цю осінь часто бачу я на диво.
Знайомих кроків жду нетерпеливо
тому, що обіцяла ти прийти,
казала: «Вийду, любий мій, пожди!»

Священик Сосеї, як здогадуються, був сином первосвященника Генжō, автора танки 12. Він народився, правдоподібно, перед тим, як Генжō висвятився, приблизно 850 року.

Перед тим як стати священиком, він зивався Гіронобу Йошіміне. Йому судилася честь стати настоятелем монастиря Ріу-інвін в Ісо-намі, що належить до провінції Ямато.

ТАНКА 22

БУНЯ НО ЯСУГІДЕ

*Фуку кара ні
акі но куса кі но
шіборуреба
мубе яма казе во
араші то юраму.*

ЯСУГІДЕ БУНЯ

Гірські вітри, що тнуть осінню вись,
доладу називають «ураганом».
Бож і галуззя дике мре під таном.
Стрункий бамбук і зарості сплелись,
аби гульнути з вітром ще колись.

Цей загальновідомий автор жив у IX сторіччі й був батьком Аса-ясу Буні, автора танки 37. Він був також заступником керівника виробні, де готували тканину.

Ця танка важка для перекладу тим, що в ній містяться складні ідеографічні знаки. Напр., «яма казе» («гірський вітер») пишеться двома знаками, але коли їх поєднати, то вони утворюють один знак «араші» («ураган»). Точно передати задум танки важко, і тому її переклад тільки приблизно віддає значення.

ТАНКА 23

ОЕ НО ЧИСАТО

*Цукі міреба
чіжі ні моно косо
канаші кере
вага мі гітоцу но
акі ні ва аранедо.*

ЧИСАТО ОЕ

Сумує місяць під осінню нічку
і сповиває думи в неба шалі.
І кожен смертний знає власні жалі:
дарує осінь болно жовту стрічку
і ніч вергає у похмурі далі.

Припускають, що Чисато Ое жив наприкінці IX сторіччя, був сином канцлера держави й надзвичайно плідним поетом. Напевно відомо, що він був філософом і служив двірським опікуном імператора Сеіва, який володарював 859—876.

ТАНКА 24

КВАН-КЕ

*Коно табі ва
нуса мо гори-езу
Тамуке-яма
моміжі но нішікі
камі но мані-мані.*

КВАН КЕ

Не мольб слова палкі на шовку ткани
приношу до твоєї я святині.
Зате прийми кленове листя нині,
що в Тамуке росте, ласкава пані, —
воно як дар миліше для богині.

Ім'я автора означає по-японському «дім з очерету». Але справжнє ім'я було Мічізане Сугівара. Він був славетним державним діячем під час панування імператора Уди й широко відомим ученим. Його творчість нараховує двадцять томів поезії і двісті томів історичних писань. Але він потрапив у пеласку, його зміщено в 901 році, й він помер два роки пізніше на вигнанні в Кіншю, коли йому було 59 років. Його досі називають в Японії «Тенжин Сама», що означає «бог каліграфії»: таке бо гарне було його рукописьмо.

«Нуса» — кольоровий шовк, який розтинався на пояси й на якому записували молитви і дарували святиням. Тамуке-яма но Гашіман — святиня в Нарі. Ця околиця славиться кленами, і треба припускати, що автор хотів сказати, молив, червоне листя кленів восени править за кращий подарунок для святині, ніж найпишніший шовк з молитвою. Ще можна пояснювати зміст так, мовляв, «Тамуке-яма» це «жертвна гора», де приносяться жертви богам.

ТАНКА 25

САНЖО НО УДАЇЖІН

*На ні ші оваба
Осака-яма но
санеказура
гіто ні шірадеде
куру йоші мо гана.*

ДОРАДНИК САНЖО

Хвалу про твою скромність зачуваю,
вона тече, немов вузька річка,
серед трави ховається, як стрічка,
тут на горі Осака. Благаю,
до мене вийди, як настане нічка!

Справжнє ім'я автора було Садаката Фужівара, помер він 932 р. (Про славу родину Фужівара див. примітку до танки 18.) Гора Осака («гора зустрічей») згадана також у танці 10.

ТАНКА 26

ТЕЇ-ШІН КО

*Огура-яма
міне мо моміжі-ба
кокоро араба
іма гіто табі но
міюкі татанаму.*

ПРИНЦ ТЕЇШІН

Якби хотіли клени зрозуміти,
що виростають тут на Огура
(кленами славиться ота гора), —
вони б не сміли листям облетіти,
аж доки владар зміг би їх уздріти.

Автор звався Тадагіра Фужівара, ім'я принц Теїшін дано йому по смерті. Він був першим дорадником держави, помер 936 року.

Легенда оповідає, що імператор Уда по зреченні з престолу навідався на гору Огура в провінції Ямшіро і так захопився красою кленів, що наказав Тадагірі Фужіварі нестайно податися по імператора Даїго, який був його сином і наслідником, аби й той мав змогу помилуватися з красвиду.

ТАНКА 27

ЧЇ-НАГОН КАНЕСУКЕ

*Міка но гара
вакіте нагаруру
Ізумі гава
іцу мікі тоте ка
коіші-карураму.*

ІМПЕРАТОРСЬКИЙ РАДНИК КАНЕСУКЕ

Ізумі, річенько, дзюрчиш не даром,
бо всі рівнини Міка пропливаєш.
О діво, познайомились ми — й знаєш:
ми стрінемося знову незабаром.
Чому ж думки тривогою карасш?

Канесуке був посвячений з родиною Фужівара, помер 933 року. Річка Ізумі протікає на провінції Яманіро.

У цій танці гра слів «Ізумі» (третій рядок) імітується в наступному рядку. Три перші рядки танки про «ріку, що тече широтами», утворюють т. зв. вступ. Вжито їх у танці, мабуть, тому, що «іцу мікі», коли його вимовляти швидко, в японській мові звучить як «Ізумі» («іцу мікі» — означає: «як побачив її»).

ТАНКА 28

МІНАМОТО НО МУНЕ-ЮКІ АСОН

*Яма зато ва
фуою зо сабішіса
масарі керу
гіта-ме мо куса мо
карену то омеоба.*

ДОРАДНИК МУНЕЮКІ МІНАМОТО

Боюся самоти села гірського:
так тоскно під снігами зимувати
без друзів тут! Без листя, без опати
дерева мовкнуть... Мертвяка гіркого
мені цей час лиш може нагадати.

Поет був онуком імператора Квōкō, помер 940 р. Родина Мінамото виводить свій родовід від імператора Сеїви, який володарював 857–877. Родина ця досягла значних впливів і видала з себе багато славетних діячів.

Славною в старовинній японській історії була також родина Таїра. Між обома родинами існувала пекельна ворожнеча, яка нарешті призвела до громадянської війни, що тривала тридцять років. У війні перемогла родина Мінамото в останній великій битві під Даннобра, на рівнині Шімонессекі, 1185 року. Виграв цю битву Йорітомо Мінамото (він заснував Шōгунате), і з його наказу всю родину Таїра, хто ще з неї залишився в живих, жінок і дітей — вигублено до ноги. Тоді загинув також імператор Антоку, що був немовлям.

Але перемога не тривала довго. Клан родини Мінамото попадає в неласку, багато з них вмирає, і нарешті 1219 року гине від руки вбивці з-за рогу останній чоловік із цієї родини — Санетомо. Такий кінець двох японських родин, під владою яких свого часу тремтіла країна. Про смерть Санетомо сказано в примітках до танки 93.

ТАНКА 29

ОШИ-КОЧИ НО МІЦУНЕ

*Кокоро-ате ні
орабая ораму
гацу шімо но
окі мадовасеру
шіра гіку но гана.*

МІЦУНЕ ОШІКОЧИ

В саду шукаю білі хризантеми
і не знаходжу на сніжистім морі:
не розпізнати барв на цім просторі.
Страхає думка, в серці тужні щемі —
така сьогодні паморозь надворі.

Міцуне жив на початку Х сторіччя і був одним з авторів старовинного збірника танок *Кокін-шу* (*Оди давні й нові*). Інформації про цей збірник див. І. Шанковський. *Дисонанси*. В-во «Київ», 1960, ст. 63—66.

ТАНКА 30

МІБУ НО ТАДАМІНЕ

*Аріаке но
цуренаку мієші
вакаре йорі
акацукі бакарі
укі-моно ва наші.*

ТАДАМІНЕ МІБУ

Ненависний, холодний місяченько,
що криє передранні тиховії!
Самотній я zostався, без надії.
Та сто раз гірше — в дні прихід, раненько:
моїй світання не світає мрії.

Автор святкував ще своє 99 річчя, але до сотні не дожив. Помер 965 р. Він був батьком автора танки 41 і, як і автор попередньої танки, одним із складачів збірника *Кокін-шу*.

ТАНКА 31

САКАНОЄ НО КОРЕНОРИ

*Асабораке
аріаке но цукі то
міру маде ні
Йошіно но сато ні
фуреру шіра юкі.*

КОРЕНОРИ САКАНОЄ

Здавалось: місяця проміння ранні
купають гору, сяйвом проясні.
Ні, це — сніжинки, в леті навісні,
це й досі їхні пелюстки останні
Йошіно криють білим уві сні.

Про цього поста нам нічого не відомо. Здогадуються, що він жив у X сторіччі.

Йошіно — гірське село в провінції Ямато, відоме черешневим цвітом (сакура). Свого часу там була літня резиденція імператора.

ТАНКА 32

ГАРУМІШІ НО ЦУРАКІ

*Яма гава ні
казе но какетару
шігарамі ва
наґаре мо аєну
моміжі нарі кері.*

ЦУРАКІ ГАРУМІШІ

Вітрів неситих подуви бурхливі
кленове віття шарпали, скажені,
раз по раз листя рвали повні жмені.
На воду падали червоні зливи —
аж струї захлинулись журкітливі.

Відомо тільки, що автор номер 864 р.

У танці говориться: листя кленів після бурі падало на гірський ручай так густо, що утворило греблю, і вона зовсім спинила цей маленький струмочок.

ТАНКА 33

КІ НО ТОМОНОРІ

*Гісаката но
гікарі нодокекі
гару но гі ні
шізу кокоро наку
гана но чірураму.*

ТОМОНОРІ КІ

Весна-красна вернулася врочисто,
на небі сяє золотисте сонце
і пестить лагідно мос віконце.
А тут хоч плач, бо пелюстки всі чисто
злітають, мов розірване намисто.

Томонорі Кі, цей надзвичайний майстер танки, був онуком Учі-сукуне Таке, славетного в японській історії самурая (воїна), й братом у перших Цураюкі, автора танки 35. Він також був одним з укладачів збірника *Кокін-шу*. Помер на початку X сторіччя.

У цій танці він уболіває над вишневим цвітом, на який так люблять споглядати японці. «Гісаката» в оригіналі це те, що ми прийняли називати «слово-подушка». Воно означає «небо», але в модерній японській мові не має якогось особливого значення. Вживають його тепер у сполучі з словами: сонце, місяць, небо ітд. В цьому випадку воно означає «світло» (сонце сяє з неба).

Не можу втриматись, щоб не навести тут свій ранній переклад цієї танки, зроблений 19. серпня 1955 і досі ніде не друкований:

Прийшла весна, і знову ясно сяє,
і гріє небо життєдайне сонце.
Так любо зазирає у віконце!
Я чуть не плачу: біль ми серце крає,
бо пелюстками гілля облітає.

ТАНКА 34

ФУЖІВАРА НО ОКІ-КАЗЕ

*Таре во ка мо
шіру гіто нісему
Такасаго но
мацу мо мукаші но
томо нара-наку ні.*

ОКІКАЗЕ ФУЖІВАРА

Давно мої вже повмирали друзі,
з якими я ділив вино і піт.
Та ось тих самих шум соснових віт
при березі в Такасаго, у лузі
я пам'ятаю їх із давніх літ.

Окіказе Фужівара був урядовцем у провінції Сагамі в 911 році. Дата смерті невідома. Про нього згадується в матеріалах до японської літератури як про живу людину ще 914 р.

Такасаго — приморський край у провінції Гаріма, славиться струнками соснами (про цю місцевість див. танку 73). Сосна символізує в японських повір'ях довголіття. Існує легенда, в якій говориться, що кожних 1000 років сік сосни перетворюється на янтар.

ТАНКА 35

КІ-НО ЦУРАЮКІ

*Гіто ва іса
кокоро мо шіразу
фуру сато ва
гана зо мукаші но
ка ні ніої керу.*

ЦУРАЮКІ КІ

Вертаюся в село, де я зростав:
нових облич мій зір уже не знає.
Та запах пелюсток, що долітає
з-за брам твоїх, — незмінний: уцяяв
він пахощі дитинства навіває!

Цураюкі Кі жив 884—946. Це найбільший клясик в японській літературі й перший поет, який почав писати прозою. Він був головним збирачем і упорядником збірки *Кокін-шю*. (Про цей збірник уже згадувалося у примітках до танок 29, 30, 33. Автори цих танок допомагали Цураюкі Кі укладати збірник. Він складається з двадцятьох томів і містить 1100 танок. Скомплектовано його 922 року.)

Записано, що одного разу Цураюкі Кі відвідав приятеля після довгої розлуки, і коли той жартома запитав, як він запам'ятав дорогу до його дому по такому довгому часі, — Цураюкі відламав галузку квітучого сливового дерева, що росло в загороді приятеля, притьмом уклав подану тут танку і подав приятелеві галузку й танку без слів. Так вони й порозумілися.

ТАНКА 36

КІОВАРА НО ФУКА-ЯБУ

*Нацу но йо ва
мада йої нагара
акенуру во
кумо но ізуро ні
цукі ядорураму.*

ФУКАЯБУ КІОВАРА

Ця літня ніч могла б ще залишитись,
хотілось би ще дрібоньку поспити.
На хмари споглядаю я в цю мить —
котрою ж місяць побажає вкритись?
... Аж ось і ранок стрілами летить!

Про цього автора відомо тільки те, що він був батьком автора танки 42. Час його життя, за здогадом, відносять до X сторіччя.

На мою думку, автор вельми талановитий лірик, і тому надзвичайно шкода, що про нього нема ніяких відомостей.

ТАНКА 37

БУНЯ НО АСАЯСУ

*Шіра цюю ні
казе но фукішіку
акі но но ва
цуранукі-томопену
тама зо чірі керу.*

АСАЯСУ БУНЯ

Тут зрання роси барвами палітер —
мов діаманти на стеблинах трав.
Магічний блиск мелодію тут грав,
аж доки лагідний не знявся вітер
і намистинки їх пообтрясав.

Асаясу Буня був сином автора танки 22 і жив наприкінці IX сторіччя. Створив він цю танку на бажання імператора Даїго в 900 році.

«Тама» — означає «намисто». В японській поезії росу часто порівнюють до діамантів чи намиста.

ТАНКА 38

УКОН

*Васураруру
мі воба омавазу
чікагіге-ші
гіто но іночі но
ошіку мо ару кана.*

УКОН

Над серцем зраним я не ридаю
і долі підкоритися зуміла.
Присягу ти зламав, та я хотіла
молитися за тебе. Тож гадаю —
богів всесильних прощення вблагаю.

Про авторку нічого не відомо. Але з тексту видно, що пані Укон покинув чоловік, і в танці йдеться про те, мовляв, її мучить не так горе з приводу його вчинку, як те, що він зламав клятву й тим накликає на себе помсту богів.

ТАНКА 39

САНГІ ГІТОШІ

*Асажґу но
оно но шіновара
шінобуредо
амаріте надо ка
гіто но коішікі.*

РАДНИК ГІТОШІ

Мабуть, бамбук простіше затаїти,
що густо на трисовині зростає,
ніж це моє кохання. Кожен знає:
як вид мій починає паленіти,
це значить: зір кохану завбачас.

Про автора нічого не відомо. Здогадуються, що він жив у X столітті.

Слово «шіновара» означає трисовину, на якій зростає бамбук. Воно подане в тексті, мабуть, як контраст до слова «шінобуредо», що означає: «навіть якщо б поцастило затаїти».

ТАНКА 40

ТАЇРА НО КАНЕМОРИ

*Шінобуредо
іро ні іде ні кері
вага кої ва
моно я омою то
гіто но тою маде.*

КАНЕМОРИ ТАЇРА

Ой боженьку, таке пашіння щік —
якось ніяк його і приховати
перед знайомими! Всім ознаймляти
кохання хоче. Стрічний чоловік
всміхається: «Не при собі ти, брате!»

Припускають, що автор уклав цю танку на замовлення імператора Даїго 949 року.

Родина Таїра здобула великий вплив у Японії, але через міжусобиці й тридцятирічну війну поступилася 1185 р. перед силою клановитої родини Мінамото. (Див. про це примітки до танки 28.)

ТАНКА 41

МІБУ НО ТАДАМІ

*Кої су тефу
вага но ва мадакі
тачі ні кері
гіто шірезу косо
омої-сомеші га.*

ТАДАМІ МІБУ

Таємні зустрічі, що ми скривали,
відомі зараз кожному дитяті.
Не розумію, як сусіди кляті
так швидко нашу тайну розгадали,
хоч ми й признань взаємних не складали.

Тадамі Мібу був сином автора танки 30. Він склав цю танку так само на замовлення імператора Даїго.

Слово «омої» в останньому рядку править за приклад того, що ми прийняли називати «слово-стрижень». Насамперед знаходимо його в четвертому рядку тексту, де воно означає «я думав» (що ніхто не знає), але воно належить також до слова «сомеші» в наступному рядку, що навіть позначено ризикою й поставлено поруч. Означає воно в цій сполучі: «я закохався». (Під твердженням, мовляв, ми знаходимо його в четвертому рядку, слід розуміти, що воно належить туди своїм значенням.)

ТАНКА 42

КІОВАРА НО МОТО-СУКЕ

*Чігірікі на
катамі-ні соде во
шіборі-цуцу
суе но Мацу-яма
намі косажі то ва.*

МОТОСУКЕ КІОВАРА

Від сліз намокли рукави прозорі,
і це нам каже — вірність збережемо,
довір'я, щастя, правди наживемо.
І буде так, бо наші дні просторі,
бо Сосен гірка не затоне в морі.

Мотосукє Кіовара жив наприкінці Х сторіччя. Він був сином автора танки 36.

Образ «намоклик від сліз рукавів», коли йдеться про японську поезію в цілому, може правити за тему спеціальних розвідок. Він належить до порівнянь, що в ній трапляються раз у раз.

Мацу-яма — гора Сосен — лежить на півночі, між провінціями Рікучу та Намбу.

ТАНКА 43

ЧЎ-НАҐОН ЯЦУ-ТАДА

*Аї-міте но
ночі но когоро ні
курабуреба
мукаші ва моно во
омовазарі кері.*

ІМПЕРАТОРСЬКИЙ РАДНИК ЯЦУТАДА

Самотнім я ішов через життя,
літа минали стиглою журбою...
Звела нас доля нічню голубою,
тепер — бажаю тільки забуття
порожніх літ до зустрічі з тобою.

Автор був посвячений з родиною Фужівара й помер 943 року.
Більше відомостей про цього талановитого лірика до нас не дійшло.

ТАНКА 44

ЧЎ-НАҐОН АСА-ТАДА

*Аю кото но
таете ші накуба
нака нака ні
гіто во мо мі во мо
урамізарамаші.*

ІМПЕРАТОРСЬКИЙ РАДНИК АСАТАДА

Закохуватися в жінок усіх
таку мені судила звичку доля.
Але якби була й жіноцтву воля
зо мною зазнавати всіх утіх —
я б не ненавидів і шлюби їх!

Радник Асатада був сином міністра правобережної столиці Сада-
кати. Помер 961 року. Цю танку, як і деякі попередні, створено на
замовлення імператора Дайґо. Здається, що автор мав «парубоцький»
підхід до життя.

На жаль, переклад неспроможний передати з такою силою остан-
ні два рядки, як вони звучать у японському тексті, означаючи
достотно: «я не повинен би ненавидіти чоловіків чужих жінок, а
самого себе — найменше.»

ТАНКА 45

КЕН-ТОКУ КՕ

*Аваре то мо
ію бекі гіто ва
омогоеде
мі но ітазура ні
наріну бекі кана.*

ПРИНЦ КЕНТОКУ

Не смію вірити, що люба пані,
до мене усміхнеться ще колись.
Вона безжалісна. Життя, дивись,
тебе дожити я тепер не в стані,
бо все дарма, молись чи не молись!

Принц Кентоку насправді називався Коретада Фужівара. Помер 972 р. Звання принца надано йому по смерті.

«Аваре то мо» (у сполученні з наступним рядком) означає «якби вона зглянулась на мене», але «аваре томо» (коли «томо» писати як одне слово) означає «зустрічати приятеля».

ТАНКА 46

СՕ НЕ-ЙОШІ-ТАДА

*Юра на то во
ватару фунабіто
кажі во тае
юкуе мо шірану
кої но мічі кана.*

СВЯЩЕНИК НЕЙОШІТАДА

Любов — човни рибальські. Їм негода
порушує вітрами просту путь.
І без весла — та як же допливуть
до пристані, чи буде їм догода? —
слова старої пісні так речуть.

Священик Нейошітада жив у X сторіччі. Про нього не збереглося ніяких відомостей.

Зміст танки доволі неясний для перекладу. Вона звучить дослівно так: «Дороги справжнього кохання такі непевні, як рибальські човни без весел.»

ТАНКА 47

Є-КЕЇ ГОШІ

*Яемуґура
шіґереру ядо но
сабішікі ні
гіто косо мієне
акі ва кі ні кері.*

СВЯЩЕНИК ЄКЕЇ

Стоїть отут моя святиня втіх,
а хиж нема поблизу. Тож досадно:
ніхто не пройде, ані слів принадно
не дасть на славу очеретних стріх
тепер, як осінь приступає владно.

Священик Єкеї жив десь у X сторіччі. Вільше нічого про цього, цікавого метафорами, автора не відомо.

Відомо, що аби перекласти метафору з якоїсь мови, слід створити іншу — з метою віддати настрій автора. Стараюсь, отже, передати настрій автора.

ТАНКА 48

МІНАМОТО НО ШІҒЕ-ЮКІ

*Казе во ітамі
іва уцу намі но
оноре номі
кудакете моко во
омою коро кана.*

ШІҒЕЮКІ МІНАМОТО

А хвилі котяться і б'ють у скелі...
Ламає вітер їх, і тане піна.
І хоче серце впасти на коліна,
теж зламане. Бо зрозумів я, леле:
ти недосяжна, любко солов'їна!

Шіґеюкі Мінамото помер 963 року. На жаль, відомостей про цього ніжного лірика не збереглося. Але в цій книзі йдеться багато про славетну родину Мінамото. (Див. танку 28.)

ТАНКА 49

ЌНАКАТОМІ НО ЙОШІ-НОБУ АСОИ

*Мікакі морі
ежі но таку гі но
йору ва моете
гіру ва кіе-ццу
моно во косо омос.*

СВЯЩЕНИК ЙОШІНОБУ

Я з любою чуттями по всі дні —
мені бо їх не втратити ніколи!
Немов сторожа замку, що поволі
щоночі палить вартівні вогні
і до зорі зорить так і мені!

Священик Йосінобу був сином міністра Йорімота і жив наприкінці X сторіччя. Він також був дорадником держави. Це все, що відомо про автора.

ТАНКА 50

ФУЖІВАРА НО ЙОШІТАКА

*Кімі га таме
ошікаразаріші
іночі сае
нагаку моґана то
омої керу кана.*

ЙОШІТАКА ФУЖІВАРА

Життя без радощів, і страху смерти
не знав, покіль не стрівся я з тобою.
Та от зустрів — і сповнився журбою!
Хоч би й повік тепер мені не вмерти, —
своею б не обняв я це судьбою!

Йосітака Фужівара помер 974 р. Про знану родину Фужівара говориться широко в цій книзі (див. танку 18). На жаль, життєпису цього Фужівари історія не зберегла.

ТАНКА 51

ФУЖІВАРА НО САНЕКАТА АСОН

Каку то дані
еява Ібукі но
саші-могуса
сашімо шіраї на
моюру омої во.

ДОРАДНИК САНЕКАТА ФУЖІВАРА

Нехай любов як рани на ногах
з горючих страв, із трав твоїх, Ібукі,
зелена гірко! Гірко крити муки,
та милій не побачити в сльозах
мене, хоч серце нис від розпуки.

Дорадник Санеката Фужівара жив наприкінці X сторіччя.

Танка говорить про рослину «артемізи», листям якої випаляють чиряки й виразки на ногах. Листок прикладають до виразки, запалюють, і він зразу ж згорає. Від цього вискакують пухирці, а часом з'являються й болючі рани. Ібукі — гора, яка розділяє провінції Омі та Міно, де, власне, росте згадана рослина.

Але слово «ібукі» можна теж перекладати як «ію бекі», що у сполучі з словами «е-я-ва» означає: «ах, якби я міг признатись». «Еява» як одне слово означає, тим часом, «надзвичайний».

Такі труднощі часто зустрічаються при перекладах з японської поезії. Слід звернути ще, приміром, увагу на слово «сашімо» в третьому й четвертому рядках японського тексту. «Саші-могуса» означає рослину артемізи, але «саші мо» значить: «навіть, коли боляче». «Сашімо» як одне слово значить: «таким робом», «отже».

На прикладі цієї танки можна бачити, як дуже захоплювались японські поети можливостями «гри слів».

ТАНКА 52

ФУЖІВАРА НО МІЧІ-НОБУ АСОН

Акенуреба
куруру моно то ва
шірі нагара
нао урамешікі
асабораке кана.

ДОРАДНИК МІЧІНОБУ ФУЖІВАРА

Мені взнаття: преніжна лагідь-ніч
заступить світло крізь мос віконце.
Та кожен раз, як будить мене сонце,
ніяк я, в'ялий, не розправлю пліч:
ненавиджу світанку світле лонце.

Дорадник Мічінобу Фужівара жив там само десь у X сторіччі.

Цю танку я вже перекладав раніше, трохи іншим методом. Вона ввійшла до другої книжки моїх поезій (*Дисонанси*, стор. 68). Ранній переклад складався лише з чотирьох рядків. Наведу його тут для порівняння:

Загине день, і знов,
Я знаю, ніч злетить...
Рань ненавиджу, бо
Примусить йти.

ТАНКА 53

УДАЙШО МІЧІ-ЦУНА НО ГАГА

*Наґеки-цу цу
гіторі нуру йо но
акуру ма ва
ікани гісашікі
моно то кава шіру.*

МАТИ ВОЄНАЧАЛЬНИКА МІЧІЦУНИ

Похмура ніч, ба й місяця нема.
Не сплю, скидаюся у неспокої —
скидаюсь на незаміжню в покої,
пустому аж дорання: бо сама,
і серце крає самота німа.

Мати воєначальника Мічідзуні була дочкою Мотоясу Фужівари та дружиною регента Кансіе. Вона славилася красою, жила десь під час панування імператора Муракамі (947—967).

Легенда оповідає, що її чоловік одного разу повернувся додому аж насвітанку, коли ж дружина чомусь забарилася й не відразу відчинила йому двері, — він нагримав на неї. Тоді вона вмить написала й подала йому цю танку.

«Йо но акуру ма» означає «аж до ранку», але слова «акуру ма» — значать «кімната порожня, коли чоловіка немає».

ТАНКА 54

ГІДЌ-САНШІ НО ГАГА

*Васуреї но
юкусусе маде ва
катакареба
кіо во кагірі но
іночі томо гана.*

МАТИ ДОРАДНИКА

Мужам буває важко чар хвилин
і щастя днів минулих пам'ятати.
Любов до мене, треба припускати,
його пройшла, — гадаю, без причин.
Цей день в житті моїм — останній чин.

Мати дорадника, як називає авторку танки збирач Садае Фужівара, була матір'ю Коречіка Фужівари й звалася Така. Жила вона напочатку X сторіччя.

Авторка написала цю танку, мабуть, з ревнощів: легенда каже, що її чоловік дуже подобався придворним дамам. Останній рядок, очевидячки, натякає на самогубство.

ТАНКА 55

ДАЇ-НАґОН КІНТО

*Такі но ото ва
таете гісашіку
нарімуредо
на косо наґарете
нао кікое кере.*

ПЕРШИЙ ДОРАДНИК КІНТО

Цей водоспадний подзвін мелодійний
дзвенів на славу вблизи і вдалечинь.
Він всоґ давно, не чути дзюркотінь,
а все ж його цей плюскіт чародійний
стообразно лежить на дні **вражінь**.

Перший дорадник Кінто, батько автора танки 64, був посвоячений з родиною Фужівара. На час його життя родина Фужівара була в zenіті могутности. Кінто вважався добрим державним діячем. Помер він 1041.

Ця танка написана про славу водоспаду, який споруджено з наказу імператора Саґо на початку IX сторіччя. Потічок потім висох.

ТАНКА 56

ІЗУМІ ШІКІБУ

*Аразараму
коно йо но гока но
омоїде ні
іма гіто табі но
ау кото мо гана.*

ІЗУМІ ШІКІБУ

Життя ось добігає до кінця,
і навіть дихати стає несила.
І тільки . . . що про тебе згадка **мила**,
боюся, зникне. І молю отця,
щоб гостювати в мене мав ти крила.

Ізумі Шікібу була дочкою Масаміне Ое і вийшла заміж за Мічісадо Тачібану, правителя провінції Ізумі. Звідти походить поетичне ймення авторки. Вона мала дочку (авторку танки 60).

Жила Ізумі Шікібу в другій половині X сторіччя. Історія японської літератури нотує, що Ізумі Шікібу надавала тону й кольориту цій добі. Вищенаведену танку поетка написала на смертному ложі для свого чоловіка.

ТАНКА 57

МУРАСАКІ ШІКІБУ

*Мегури-айте
міші я соре томо
вакану ма ні
куме такуре ніші
йова но цукі кана.*

МУРАСАКІ ШІКІБУ

Гуляла я в місяцесяйну ніч
і чула — хтось повз мене пробігав...
Та місяць ріг за хмарами сховав —
і потемніло у зіницях віч,
то я й не розпізнала, хто блукав.

Мурасакі Шікібу приписують авторство історичних писань *Генжі Монагаторі*, що складаються з 54-х томів. Авторка писала їх у монастирі Ішіяма, недалеко Кіото. Вона померла 996.

Легенда оповідає, мовляв, коли вона була ще молодою красунею й проходила по веранді, то враз помітила, що під верандою йде її коханець, хоч вона й не встигла навіть його як слід упізнати. Збірник *Кокін-шу* (звідки Садає Фужівара позичив цю танку) подає в поясненнях, що зміст треба розуміти так, мовляв, репутація цієї дами потемніла, як ніч, коли місяць накриває хмара. Жодних фактів сама танка не подає, але легко здогадатися, що сталося.

ТАНКА 58

ДАЇНІ НО САММІ

*Аріма яма
іна но сасавара
казе фукеба
іде сойо гіто во
васуре ява суру.*

САММІ ДАЇНІ

Змінливий ти, мов подуви гірські,
зрадливий, мов драгвинні каламуті.
Ах, краще б ті хвилини вже забути...
прогнати геть... Але думки, які
тебе забути не дають, — як збути?

Даїні но Саммі — це тільки титул поетки, ім'я якої не збереглося.

Варт звернути увагу на останній рядок японського тексту, де слово «васуре» («забувати») зараз же відзивається, немов відгомоном, у «суру».

ТАНКА 59

АКАЗОМЕ ЕМОН

*Ясураваде
ненамаї моно во
сайофукете
катабуку маде но
цукі во міші кана.*

АКАЗОМЕ ЕМОН

Лежу і на твої чекаю кроки.
Безсонна ніч, ні дрібки супокою...
Тебе шукаю-мацаю рукою —
аж доки місяць, небеса широкі
проймуться сонця блідістю легкою.

Аказоме Емон також була двірською дамою. Про неї нічого не записано, існує тільки здогад, що цю танку вона уклала для Мічінаґи Фужівари, який служив таємним радником імператора Ічїо (987—1011) і потім двох його престолонаслідників.

ТАНКА 60

КО-ШІКІБУ НО НАІШІ

*Огоє яма
Ікуно но мічі но
тогокереба
мада фумі мо мізу
Ама-но-Гашідате.*

ПАНІ КОШКІБУ

Така далека і важка дорога.
Та й я іще ніколи не ішла до
Ама-но-Гашідате. Тому радо
послухаю — чи знати мені змога
про вірш, який згадав ти недоладу?

Пані Кошкібу була двірською дамою і дочкою авторки танки 56. Вона ще замолоду стала відомою поеткою. Ходили, однак, чутки, мовляв, писати танки допомагає їй мати. Тим то, коли одного разу мати поїхала до Ама-но-Гашідате, а дочку запросили взяти участь у двірському конкурсі в імператорському палаці на найкращу танку, один дворянин за день перед конкурсом запитав поетку жартома, чи не чекає вона, часом, на гінця з листом від матері. Цим він натякнув, мовляв, або вона взагалі не зможе взяти участь у змаганні поетів, або ж танка, яку вона напише без допомоги матері, не одержить нагороди. Тоді поетка, взявши дворянина за рукав, відразу випалила йому відповідь — формою наведеної тут танки.

У первотворі згадано не тільки про Ама-но-Гашідате (надзвичайної краси затоку в провінції Taro), а й про гори Огоє та Ікуно, що лежать по дорозі в Кіото. Мій переклад, проте, передає це як «далеку й важку дорогу». Останні два рядки мають подвійне значення, їх можна розуміти як «я ніколи не була, ані не бачила Ама-но-Гашідате» і як «я ніколи не одержувала листів з Ама-но-Гашідате».

ТАНКА 61

ISE NO TAЮ

*Iñiñie no
Hara no Miako no
yezakura
kiō kokonoe ni
nioi nuru kana.*

ПАНІ ІСЕ

Восьмипелюсткове квітіння вишні,
на вишній дім у Нарі пишиш шати —
вкрашати їм тепер ось тут палати,
дев'ятидольний палац: лити втішні
ароми й білим полум'ям палати!

Пані Ісе — поетка неабиякої слави, гордість імператорського палацу наприкінці X сторіччя. Вона жила в провінції Ісе, звідки й пішло її літературне ймення. Нара була столицею Японії 709—784 років (столицю потім перенесено в Кіото).

У старовинній японській легенді говориться, що під час панування імператора Ічіо (987—1011) один дворянин подарував йому галузку восьмипелюсткового вишневого цвіту, якого тоді було рясно в Нарі. Імператорові так сподобався цей цвіт, що він наказав пересадити дерева вишень з Нари в Кіото.

Слово «коконое» означає «дев'ятинні» (японські палаци того часу мали дев'ять різних відділів). Слово це перекликається з словом «yezakura», яке означає власне «восьмипелюстковий вишневий цвіт».

ТАНКА 62

СЕЇ ШО-НАГОН

*Йо во комете
gori no sorane wa
gakaru tomo
yo ni Aysaka no
seki wa yurucdī.*

ПАНІ СЕЇ

Чого ти ждеш? Оселя нічню вкрита!
Даремно кличеш півнем «кукуріку»,
бо навіть якби піяв ти довіку —
ніхто не випустить, не візьме мита:
чекатимеш до ранку, чоловіку.

Пані Сеї (Шо-нагон — титул) була дочкою автора танки 42 і авторкою книги *Макура-но-сōshi* (*Оповідання наніч*). Вона, разом з автором танки 57, вважаються й досі в Японії найвидатнішими майстрами цієї мініятурної поезії. Вона була двірською дамою, потім, 1000 року, вступила у монастир.

Існує китайська легенда про принца Тан Чу, якого ув'язнено з почотом у місті Канкоккан. Брами міста закривалися від заходу до перших півнів, але однієї ночі челядинець із почоту принца так вдало наслідував півня, що спантеличена сторожа відкрила браму. Принц утік під покровом ночі.

Про пані Сеї оповідають також, що одного разу імператор спитався в неї, чи подобаються їй вкриті снігом краєвиди в місцевості Корогō. На відповідь пані Сеї підняла завіси і тим показала, що знає натяк у танці, де говориться: «Сніги Корогō видно найкраще, коли підняти завіси.»

ТАНКА 63

САКІО ТАЮ МІЧІМАСА

*Іма ва тада
омої-таенаму
тобакарі во
гітозуте нараде
ію йоші мо тана.*

УРЯДОВЕЦЬ МІЧІМАСА

О, мрії про побачення таємне!
«Кохання й ти: ця думка — думки смерть».
Тобі нашепотів би вушко вщерть
тим тихим, ніжним, тим, що непомне
і чим багата серця круговерть.

Урядовець Мічімаса був служитель Шінто в лівобережній столиці, посвячений з родиною Фужівара. Жив він у першій половині XI сторіччя. Він закохався в принцесу Масако, що була жрекинею в провінції Ісе. Довідавшись про це імператор, віддав жрекиню під домашній арешт і наказав двірським дамам суворо наглядати за нею. Але Мічімаса якось спромігся передати їй записку, де було написано тільки «омої таенаму». Це означає «я вмираю за тобою з кохання», але може також означати — «я більше не буду думати про тебе й кохання». Він навмисне написав так, не знаючи, кому потрапить у руки записка: принцесі чи двірським дамам, її наглядачкам.

ТАНКА 64

САДА-ЙОРІ

*Асабораке
Ужі но кавагірі
тае-дае ні
араваре ватару
Сезе но ажіро-гі.*

САДАЙОРІ

Звисає густо на світанні мла,
по річки берегах сливе пожерши
розкладені на них рибальські верші.
Зоветься Ужі річка ця мала.
Оселя: мла — й присілок: промінь перший.

Садайорі мав титул товариша імператорського радника й був сином автора танки 55. Помер він 1004 року.

Річка Ужі пливе через провінцію Омі і вливається в озеро Біва. Сезе — приозерний присілок великого села Оцу.

ТАНКА 65

САҒАМІ

*Урамі вабі
госану соде дані
ару моно во
кої ні кучінаму
на косо ошікере.*

ПАНІ САҒАМІ

Не гнівайся на мене і прости,
що сльози ллються, намокає лава...
Коханець мій пішов, і добра слава,
яку колись я знала берегти, —
розхитана, мов човен мореплава.

Пані Саґамі була заміжем за Кінсукє Оє, правителем провінції Саґамі. Звідси її літературне ймення.

Танка пані Саґамі була складена з нагоди імператорського конкурсу в 1051 році. Подія, описана в танці, не обов'язково відповідає правді, тому що автори, які брали участь в імператорських конкурсах, одержували теми за жеребом. Пані Саґамі припала, мабуть, тема про зрадливу жінку.

ТАНКА 66

ДАҒІСОЙО ГґЙОСОН

*Моротомо ні
аваре то омос
яма закура
гана йорі гока ні
шіру гіто мо наші.*

ПЕРВОСВЯЩЕНИК ГґЙОСОН

Живу самотньо з ночі до зорі,
між хащами безлюдними блукаю
і до розмов задуманих звикаю
із деревом черешні на горі:
єдиний вірний друг, якого маю.

Первосвященик Гґйосон помер тим самим робом, що й автор танки 12. Помер він 1135 року.

Місцевість, описана в танці, — гора Оміне в провінції Ямато, що славиться вишневими деревами (сакура).

ТАНКА 67

СУВО НО НАЇШИ

*Гару но йо но
юме бакарі нару
ге-макура ні
кайнаку татан
на косо оші кере.*

ПАНІ СУВО

Як на плече, що ти підставив чемно,
я голову схилила б так, як слід,
одну хоч довше мить, — тоді, мов плід
сну літнього, урвався б чар тасмний:
бо що на те сказав би цілий світ?

Пані Суво була двірською дамою, дочкою правителя провінції Суво Цугунакі Таїра. Жила вона в палаці імператора Гореїзеї, який володарював 1046—1068.

Одного разу, під час нудних і довгих церемоній, вона, втомлена й сонна, попрохала слугу, аби той приніс їй подушечку. Тоді дворянин і перший радник Тадаїе галянтно запропонував дамі схилити голову на його плече. Пані Суво відразу ж відповіла радникові цією танкою.

ТАНКА 68

САНЖО ІН

*Кокоро ні мо
араде укі йо ні
наґараеба
коїшікарубекі
йова но цукі кана.*

ІМПЕРАТОР САНЖО

Коли на неспокійнім світі далі
доводиться мені самотнім жити,
то друг єдиний, місяць, буде лити
поблідле сляиво на душевні жалі,
бо перші друзі — вже камінні плити.

Імператор Санжō написав цю танку вже по зведенні з престолу. Панував він 1012—1015, був сином імператора Реїзеї. Він важко хворів. Двічі згорів палац під час його володарювання, а кінець кінцем Мічінаґа Фужівара змусив його зректися трону. (Див. про цього у примітках до танки 59.)

ТАНКА 69

НО-ІН ГОШИ

*Араші фуку
Мімуру но яма но
моміжі-ба ва
Тацута но кава но
нішікі нарі кері.*

СВЯЩЕНИК НОҀН

Горо Мімуру, вихорем закута!
Заходиться навколо тебе ревом,
збивас листя дужим клен-деревам,
жене до берегів ріки Тацута —
червоним килимом ріка забута . . .

Священик НоҀн був сином правителя провінції Гізен Мотоясу Тачібана, і справжнє ім'я його було Нагаясу Тачібана.

Ріка Тацута тече через провінцію Ямато, там же — гора Мімуру, неподалік від колишньої столиці Нара.

ТАНКА 70

РІЙО-ЗЕН ГОШИ

*Сабішіса ні
ядо во тачі-ідете
наґамуреба
ізуко мо онажі
акі но юҀгуре.*

СВЯЩЕНИК РІЙОЗЕН

З колиби вигляну — лиш вітер дише,
на обрії — далечина єдина.
Мене гнітить ця вічна самотина,
і сутінь спомини для мене пише.
В осінню ніч — у холоді хатина.

Життя священика Рійозена огорнено тасмницею. Припускають, що він жив у XI сторіччі.

ТАНКА 71

ДАЇ-НАґОН ЦУНЕ-НОбУ

*Юусераба
кадо-да но інаба
отозурете
аші но мароя ні
акі казе зо фука.*

ПЕРШИЙ ДОРАДНИК ЦУНЕНОбУ

В цю ніч осінню грізно вітер дме...
І думається: як мені зловити —
слова, свистіння те несамовите,
що в очеретних пошепках здійме
над рижем поля буря ненасита.

Цуненобу був посвоячений з родиною Мінамото. Він відомий в японській літературі як знаменитий автор листів до приятелів. Листування Цуненобу й досі вивчається в японських школах. Помер 1096 року.

ТАНКА 72

ЮЎШІ НАЇШІННО КЕ КІЇ

*Ото ні кіку
Такаші но гама но
аданами ва
какеї я соде но
нуре мо косо суре.*

ПАНІ КІЇ

Ці хвилі вік у вік мов крила пташі,
їх шум не замовкає при Такаші.
Рукав мій намокає — сліз потік...
Хай вам це доведе, що й я на ваші
слова пестливі ждатиму повік.

Пані Кії, уроджена принцеса Юїші, була придворною дамою в палаці імператора Горікави, який володарював 1087—1107.

Місцевість Такаші — приморський край у провінції Ізумі, неподалець міста Осаки.

ТАНКА 73

МАСАФУСА

*Такасаго но
оное но закура
сакі ні кері
тояма но касумі
татазу мо аранан.*

МАСАФУСА

Цвітуть дерева білочерешневі
на Такасаго чарівній вершині.
Дозвоить Бог — імлі не буде нині,
ні хмар, що сонце затуляють дневі:
щоб не затьмити краєвид святині.

Масафуса був помічником імператорського дорадника, сином Чі-канарі Ое. Помер 1112 року.

Гора Такасаго лежить у провінції Гаріма, поблизу морського узбережжя. Про цю місцевість говориться також у танці 34.

ТАНКА 74

МІНАМОТО НО ТОШІ-ЙОРІ АСОН

*Укарі керу
гіто во Гацусе но
яма-ороші
гаґешікаре то ва
інорану моно во.*

ТОШІЙОРІ МІНАМОТО

Кванноне! Покровителько гори!
Ця дівка, що до неї мчу думками —
примхлива і уперта до нестями.
Тоді, як понад храмом злі вітри —
що станеться з моїми молитвами?

Тошійорі був міністром і, припускають, сином автора танки 71. Він жив, правдоподібно, у XII сторіччі.

Гацусе — гірське село поблизу Нарі в провінції Ямато. В цьому селі є святиня богині милосердя Кванноне. Але богиня Кванноне відома в Японії з того, що вона ніколи не вислуховує молитви.

ТАНКА 75

ФУЖІВАРА НО МОТОТОШІ

Чігірі окіші
сасемо га цую во
іночі ніге
аваре котоші но
акі мо інумери

МОТОТОШІ ФУЖІВАРА

Мене ви обіцялися воліти —
тож скромну пригадку собі дозволю,
бо рос у спразі ждуть і дрібноцвіти:
росисто-свіже слово зичить долю.
Минає осінь — хай мине без болю!

Автор жив десь у першій половині XII сторіччя. На той час в імператорських палацах мали місце безнастанні чвари. Регент держави Тадамічі Фужівара обіцяв якось авторові, що надасть його синові значне становище. Але минав рік за роком, а обіцянка залишалася тільки обіцянкою, хоч автор і був вельми відданий регентові. Тоді й написано цю танку. Автор вручив її регентові — як делікатну пригадку.

Два останні рядки включають рівнобіжне поняття: «осінь цього року вже минає».

ТАНКА 76

ГОШО-ЖІ НІЇДО САКІ НО КВАМБАКУ ДАЙОДАЇЖІН

Вада но гара
когі ідете міреба
гісаката но
кумої ні магау
окіцу шіра намі.

ПРАВИТЕЛЬ, ПЕРШИЙ ДОРАДНИК І ЖРЕЦЬ СВЯТИНИ
ГОШО

Коли гребеш на велегойднім морі,
то хвилі, біловерхі згустки пари,
летять у даль, немов пір'їсті хмари,
і непохитну міць підносять д'горі...
О велич сили, що не має пари!

Справжнє ім'я поста було Тадамічі Фужівара, і про нього згадано в примітці до попередньої танки. Він зрікся високого світського становища, яким наділили його доля й власний розум, і став жерцем святини Г'ош'о. Він був батьком автора танки 95. Помер 1164, у віці 68 років.

У цій танці є слово-подушка: «гісаката». Вжите воно у зв'язку з хмарами.

ТАНКА 77

СУТОКУ ІН

*Се во гаямі
іва ні секаруру
такі-іава но
варете мо суге ні
аван то зо омою.*

ІМПЕРАТОР СУТОКУ

Надвое річку розділяє камінь,
і два струмки речуть могутнє слово,
і водоспадом кожен мовить ново.
Та бачу: впавши, обома струмками
в одну струю збігаються там знову.

В Японії є містечко Камакура. І там донні стоїть славетна бронзова статуя Будди-Аміди. Містечко це збудував імператор Сутоку, який володарював 1124—1141. Його змусили зректись престолу, — змовників організував батько імператора, сам колишній імператор Тоба, — щоб звести на престіл рідного брата Конос. Сутоку віддався церковним справам і помер 1164 р. на вигнанні, у провінції Санукі.

Танка символізує розлуку двох закоханих, що мають зустрінутися ще раз.

ТАНКА 78

МІНАМОТО НО КАНЕМАСА

*Аважі шіма
кайою чідорі но
наку кое ні
іку йо незамену
Сума но секі-морі.*

КАНЕМАСА МІНАМОТО

Між островом Аваї та землею —
криклива чайка тишину тривожить.
У Сума завше томляться сторожі,
безсоння випивши на ложах з глею.
І так — аж ранок світло наворожить.

Автор був сином Канесуке і помер бл. 1112 року.

«Чідорі» це польовий кулик, але автор, мабуть, мав на думці чайку, тому що описана подія відбувається на морі, між островом та берегами материка. Аважі — великий острів неподалік берегів Японії та Сума. Місцевість ця на берегах Японії, у провінції Сетцу, навпроти острова.

ТАНКА 79

САКІО НО ТАЮ АКІ-СУКЕ

*Акі казе ні
танабіку кумо но
таема йорі
море-ізуру цукі но
каге но саякеса.*

УРЯДОВЕЦЬ ШІНТО АКІСУКЕ

Дивися, як осінній вітер клонить
шовкові трави і по небі лине.
І часом місяць вигляне і кине
на нічку оком, що пітьму полонить:
гуляє світло і темнота гине.

Акісуке був служителем шінто, помер 1155 року.

«Море-ізуру» означає достотно: «місячне сльиво витікає з-за хмар». Танка править за один з найкращих прикладів японської образности. Перше слово танки — мабуть, зумисне — збігається з ім'ям автора, але японською мовою цей склад у цьому випадку пишеться інакшим знаком.

ТАНКА 80

ТАЙКЕН МОН-ІН ГОРІКАВА

*Нагакаран
кокоро мо шіразу
куро камі но
мідарете кеса ва
моно во косо омос*

ПАНІ ГОРІКАВА

Хто сумнівів і ревнощів пригубить —
у ньому ние безнастанна мука.
Думки тривожні, аж бере розпука!
А ранок чорні кучері голубить,
і думи все питаються: чи любить?

Пані Горікава була двірською дамою при палаці імператора Тайкена і дочкою державного радника Санекію, який жив у половині XII сторіччя.

Вірш наповнений турбою про вірність лютого, але авторка вирішує, що думки про це тонкі й чорні, як кучері волосся на голові. (Переклад цієї танки іншим способом див. *Дисонанси*, ст. 68.)

ТАНКА 81

ГО ТАКУДАЇ-ЖІ САДАЇЖІН

*Гототогісу
гокіцуру ката во
нагамуреба
тада аріаке но
цукі зо нокореру.*

ДОРАДНИК ЛІВОБЕРЕЖНОЇ СТОЛИЦІ

Зозулі голос мре, не чуть ніде,
і... Господи, галузка опустіла!
Я бачу, там де пгашечка сиділа —
зосталось сяйво місяця бліде.
Але ж — світанням гасне повня біла!

Автор звався Санесада Фужівара, він був дорадником лівобережної столиці й жерцем святині Токудаї (висвятився 1198 року).

Японська легенда оповідає, що зозулі кують уночі доти, поки їхні очі напливуть кров'ю. Кування це ніби осторога, яка лунає з країни духів, з-понад гір Гадес, під кінець п'ятого місяця, щоб нагадати селянам, що вже час збирати риж.

ТАНКА 82

ДО-ІН ГОШИ

*Омої-вабі
сатемо іночі ва
ару моно во
укі ні таену ва
наміда нарі кері.*

СВЯЩЕНИК ДОЇН

Такий сумний і безталанний світ,
цей світ гріхів і вражого розбою.
Я ось пливу руслом, життя, з тобою,
мене жбурляють хвилі тягом літ,
і вічні сльози скапують журбою.

Священик Доїн був посвячений з родиною Фужівара. Ця танка була написана десь у XII сторіччі. Про автора невідомо більш нічого.

ТАНКА 83

ТОШІ-НАРІ

*Йо но нака йо
мічі косо наkere
омої іру
яма но оку ні мо
шіка зо наку нару.*

ЖРЕЦЬ ШІНТО ТОШІНАРІ

Навколо смуток, болю дикий крик?
Кому мене від цього врятувати?
Серед гірських висот себе сховати?
Але й там оленя лунає рик,
якого йдуть мисливці полювати!

Тошінарі був шінтоїстським жерцем і славився як поет та дворянин за часів панування імператора Готоби. На жерця висвячено його р. 1176. Він був батьком авторів танок 94 та 97. Помер 1204 у 91-річному віці.

ТАНКА 84

ФУЖІВАРА НО КІОСУКЕ АСОН

*Нагараеба
мата коногоро я
шінобарему
юші то міші йо зо
іма ва коїшікі.*

КІОСУКЕ ФУЖІВАРА

Колись я так ненавидів дитинство,
як лиш юнак нетерпеливий може.
Ну, а тепер я все віддав би, Боже,
за юнощів несхмарених безчинство —
тепер, коли так близько смертне ложе.

Відомо тільки, що Кіосукє Фужівара був сином автора танки 79 і жив у другій половині XII сторіччя.

ТАНКА 85

ШУН-Е ГОШИ

*Йомосугара
моно омою коро ва
аке яраде
нея но гіма сас
цурена карі кері.*

СВЯЩЕНИК ШУНЕ

Триває ніч у пахощах вазонних.
В обіймах я лежу тривожних дум,
і надаремно хочеться, під сум,
щоб доторкнувся день очей безсонних
через щілину цих навіс віконних.

Священик Шуне був сином автора танки 74. На жаль, більш про цього цікавого автора невідомо нічого.

ТАНКА 86

САГІЙО ГОШИ

*Наґеке тоте
цукі я ва моно во
омовасуру
какочі-ґао нару
ваґа наміда кана.*

СВЯЩЕНИК САГІЙО

До жалощів над безталанним світом
перешкоджають сльози придивитись.
Та місяць, що повік йому світитись
і ніч цідити блідосяйним ситом, —
мене він змусив жалощами впитись!

Священик Саґійо був також посвоячений з родиною Фуґівара. Про нього пишуть, що він був ексцентричним ченцем і блискучим поетом. Жив він між 1115—1188 роками.

У легенді говориться, що коли він ще був придворним при імператорському палаці, то одного разу побачив, як якийсь птах обтрясав крильми прекрасний цвіт із сливового дерева. Він звернув на це увагу імператора. Оскільки японці звикли милуватися з розквітлих дерев, імператор наказав Саґійо відігнати птаха. Цей вийшов і змахнув на птаха віялом. Але мимоволі він зачепив його й вбив. Коли він потім прийшов додому, його дружина сказала, мовляв, їй снилося, ніби вона літала пташкою, а він вдарив її. Це так подіяло на Саґійо, що він подався у відставку й решту життя провів у монастирі.

Переклади з танок Саґійо, зроблені мною ще під час побуту в Японії, друкувалися в журналі *Київ, Філядельфія*.

ТАНКА 87

ЯКУ-РЕН ГОШИ

*Мурасаме но
цую мо мада гіню
макі но га ні
кірі тачі-нобору
акі но йōгуре.*

СВЯЩЕНИК ЯКУРЕН

Дощі послали купелі минуці,
і ще краплинами роси лежать,
на гіллі сосен ясно мерехтять.
Вечірня мряка піднялась із гуці,
взялась осіннє небо застелять.

Цей вірш також свідчить про образність японської поезії. Автор бажає посприяти з уявою читача.

Якурєн був посвячений з родиною Фуґівара, але, на жаль, це й усе, що дійшло про нього.

«Мурасаме» означає: «дощ, який унавіду купілля тут і там».

ТАНКА 88

КВЌКА МОН-ІН НО БЕТТО

*Наніва є но
аші но каріне но
гіто йо ю є
мі во цуккушіте я
кої ватару бекі.*

УРЯДОВЕЦЬ ПРИ ІМПЕРАТОРЦІ КВЌКА

Сон — мов бамбук, що спліднос Наніву:
я взнав жорстоку, а й коротку муку —
на довжину між двох колін бамбуку...
Чим виміряти висоту припливу:
тебе-утому — чи тебе-спонуку?

Ця танка була написана в XII сторіччі. Наніва це старовинна назва сьогочасного міста Осака.

У танці є кілька двозначностей. Другий і третій рядок можуть означати або: «частина бамбуку, обгята між колінами», абож: «сон однієї ночі короткочасно як бамбукова тростина».

«Мівоцукуші» в четвертому рядку означає: «аршин до мірвання висоти припливу». Цей рядок, коли взяти роздільно, має значення: «чи міг я вже втомитися тобою?»

ТАНКА 89

ШІКІШІ НАІШІННО

*Тама но о йо
таенабе таене
нагараеба
шінобуру кото но
йоварі мо зо суру.*

ПРИНЦЕСА ШІКІШІ

Я знаю — хоч не хочу, а барвіста
пора мине: це визнання в біді!
Колись урветься нитка, і тоді
намісто перлів, любого намиста —
на шиї староців рука костиста.

Принцеса Шікіші була дочкою імператора Гошіракави, що панував 1156—1158. У цей час Японію навідав великий землетрус і мала місце кривава громадянська війна.

Другий рядок — гра двома дієсловами «тае». Вони вимовляються однаково, але пишуть їх інакшими знаками. Дослівний переклад такий: «Коли намисто з перлів (життя! — І. Ш.) урветься, то мені залишається тільки погодитися з тим.»

ТАНКА 90

ІМБУ МОН-ІН НО ОСУКЕ

*Місебаяна
Ожіма но ама но
соде дані но
нуре ні зо нуреші
іро ва каварі.*

ГОЛОВНИЙ ЗАСТУПНИК СЛУЖИТЕЛЯ
ПРИ ІМПЕРАТОРІ ІМБУ

Рибалок одяг хоч шматують бурі —
він стримує вітрів швидких напір.
Та мій рукав від сліз утратив взір,
ту вишивку в шовковому ажурі.
Твого кохання хочу я, повір!

Твердять, що автор був посвячений з родиною Фужівара. Ім'я незнане, відомий лише титул — довгий, як і всі японські титули. Помер він 1210 року.

Ожіма — острів при берегах Японії.

В останньому рядку слово «іро» означає або «колір», або «кохання», отже дослівне значення рядків: «моя любов палатиме кольорами, як одяг рибалок, хоч і просякнута солоною водою» (у рибалок від моря, у нього — від сліз! — І. Ш.). У поєднанні з словом «іро» можна висновувати, мовляв, червоний лист клена, коли його посилає дворянка, слід розуміти, що її почуття змінилося. Отже, дальший текст: «Так, як колір (іро) листка змінився на червоне, так і кохання (іро) змінилося іншими почуттями.»

ТАНКА 91

ГО-КІЙО-ГОКУ СЕСШО НО ДАЙОДАІН

Кірігірісу

*наку я шімо йо но
самушіро ні
коромо каташікі
гіторі камо нен.*

РЕГЕНТ, А ПЕРЕД ТИМ ПЕРШИЙ
ДОРАДНИК ГОКІЙОГОКУ

Самотній я лежу оце і чую:
до мене мовить скрегіт цвіркунів.
Так холодно, мороз заціпенів . . .
Що ж, тут не леже, поки заночую,
своє коромо тепле простелю я.

Автор був посвоячений з родиною Фужівара, помер 1206 року.

Слово «кірігірісу» («цвіркун»), мабуть, ужито автором навмисне, тому що існує японське повір'я, мовляв, скрегіт цвіркунів ворожить морозну погоду.

ТАНКА 92

НІЙО ІН САНУКІ

*Вада соде ва
шіогі ні мієну
окі но іші но
гіто косо шіранае
каваку ма мо наші.*

ПАНІ САНУКЕ

Від сліз не висохне вже мій рукав,
бо все сиджу отут і тихо плачу.
Об камінь хвиля — й від води тим паче
мокріший він. І хто б тут не шукав —
сухого місця й не було неначе.

Пані Сануке жила в палаці імператора Нійо й була посвоячена з родиною Мінамото. Її батьком був імператор Гошіракава. Померла вона 1165 року.

Я зробив спробу вільного перекладу цієї танки ще 1959 року (див. *Дисонанси*, ст. 68).

ТАНКА 93

МІНАМОТО НО САНЕТОМО

*Йо но нака ва
цуне ні мога мо на
нагіса когу
ама но обуне но
цунаде канані мо.*

САНЕТОМО МІНАМОТО

Люблю глядіти на човни рибацькі,
коли з'являються в затоки смузі.
Вдаряють весла у стрункій напрузі
і верші притягають хлонці хвацькі:
це люди праці, вірні, щирі друзі.

Санетомо Мінамото був другим сином славетного полководця Йо-рітомо. Він став відомим із своїх цікавих листів. Вбив його 1219 року його небіж, священник Кугйб, у святині Гачіман, що стоїть в місечку Камакура, коли той прийшов туди, щоб подякувати богам за високе призначення при уряді держави. Він, мабуть, прочував, що того дня буде замах на його життя, бо перед тим, як піти до святині, він написав танку, в якій попрощався з своїми сливовими деревами (ця танка подається у вступній статті). При тому він подарував свою перуку слuzі й сказав, що це на пам'ять про нього. Вбивник вискочив несподівано з-за дерева (це дерево носьогодні росте неподалець від брами святині), відтис Мінамото мечем голову й утік з нею. Священника Кугйб потім спіймано й страчено. Але голови ніяк не могли відшукати, і тому з тілом поета поховали перуку, яку той подарував був слuzі.

ТАНКА 94

САНГІ МАСАЦУНЕ

*Мійошіно но
яма но акі казе
сайо фукете
фуро сато самуку
коромо уцу парі.*

РАДНИК МАСАЦУНЕ

Тепер навкруг Мійошіно гори
осінній вітер безнастанно дме на
селян, що б'ють себе попід рамена, —
й мене втішає гуліт цей, вітри
і у прозорій ночі снігу жменя.

Масацуне був сином автора танки 83 і двірським радником. Помер 1221 року. Це все, що відомо про автора.

ТАНКА 95

САКІ НО ДАІСОЙО ЖІЄН

*Окенаку
укі йо но тамі ні
ōу кана
вага мацу сома ні
сумізо́ме но соде.*

ПЕРВОСВЯЩЕНИК ЖІЄН

Нездатний більш владати світом злим,
що не хотів марнот життя забути!
Тому вже краще рясу зодягнути
ченцем непоказним і незначним
серед самотніх гір самотнім бути.

Первосвященик Жієн був сином автора танки 76. Його ранг надавав привілей жити у величній святині на горі Гієї, недалеко Кіото, і ця танка являє собою скромний вислів автора про його велику почесь. Він помер таким же способом, як і автор танки 12.

ТАНКА 96

КІНЦУНЕ

*Гана сасоу
араші но ніва но
укі нараде
фурі юку моно ва
вага мі нарі кері.*

СВЯЩЕНИК КІНЦУНЕ

Цей сніг — він не з дерев, що квітнуть блідо,
у вітрі пустотливім білокрилі:
сніг, що в саду наділ сідає сідо,
лишаючи галузочки зчорнілі,
це — вік мені на скронях сивобілий!

Священик Кінцуне був світським ченцем і свого часу першим дорадником держави. З цього становища він відійшов, щоб присвятити себе церковним справам. Помер 1244 року в віці 76 років.

Слід звернути увагу на гру слів: «укі» — «сніг» та «юку» — «йти». «Фурі-юку» означає «буде падати» (як сніг — І. Ш.), але слово «фурі» натякає на «старість». Автор говорить, що старіється він, а не цвіт дерев, який розсипає вітер в його саду.

ТАНКА 97

ФУЖІВАРА НО САДАЄ

*Кону гіто во
Мацу-чō но ура но
інугагі ні
яку я моші но
мі мо каґаре-цуцу.*

САДАЄ ФУЖІВАРА

На Мацучō мрійних берегах
зідхаю, плачу, люба, за тобою.
І холодно вечірньою порою.
Солянки, що просохли на вітрах,
потріскали, як власні рани болю.

Садає Фужівара — поет і науковець, який упорядкував цей збірник. Аматори поезії вже мали змогу познайомитися з цим автором (див. *Дисонанси*, ст. 61). Він був сином поета Тонінарі, автора танки 83, і потім посвятився священничому життю. Помер 1242 р., проживши 80 років.

Мацучō — північний берег острова Аваґ'ї, але це слово означає також «місце побачень і туги». «Каґаре» значить «тріскати від спеки» або «випаровуватись» (напр., морська вода на солянках), але воно так само може означати: «любити до нестями», «тужити».

ТАНКА 98

ФУЖІВАРА НО ІЄ-ТАКА

*Казе сойоґу
Нара но оґава но
йґґуре ва
місоґі зо нацу но
шірубші нарі кері.*

ІЄТАКА ФУЖІВАРА

Темніє вечір, лагідний вітрець,
і потічок дзюркоче коло Нарі,
і плюскіт богомольців... Як примари!
Купаються при храмі. Під кінець —
здається: літній сон з небес, із хмари.

Ієтака Фужівара помер 1237 року.

Слово «місоґі» значить «обряд». У релігії шінто вірують, що коли скупатися перед молитвами в річці, то тіло очищається від гріхів.

Ця танка була написана на стіні в імператорському палаці в Нарі.

ТАНКА 99

ГОТОБА НО ІН

*Гіто мо оші
гіто мо урагеші
ажікі-наку
йо во омою юе ні.
Моно омою мі ва.*

ІМПЕРАТОР ГОТОБА

За друзями поляглими так сумно...
Ненавиджу всім серцем ворогів.
Самотній, я шукаю берегів,
дня довгого кінець шукаю шумно,
щоб я безшумний спокій врешті стрів...

Імператор Готоба (або — Тоба Другий) панував 1186—1198. Він був сином імператора Такакури. Його звели з престолу й вигнали до Амагорі на острови Окі, де він прийняв ім'я Сен-Теї та вславився виробництвом міцних японських мечів.

Цей імператор був дуже чутливий на найменший шум. Легенда оповідає, що коли жаби квакали в ставку Шікекуро, Готоба пішов до ставка й наказав їм замовкнути, бо вони, мовляв, заважають спати. Жаби послухались його, і — від 1200 року в ставку Шікекуро ви не почуєте жаб'ячого квакання!

ТАНКА 100

ЮН-ТОКУ ІН

*Момошікі я
фурукі нокіба но
шінобу ні но
нао амарі ару
мукаші нарі кері.*

ІМПЕРАТОР ЮНТОКУ

Боюсь, в моїм палаці старовинні
карнизи щільно ржею вже взялись
і диким виноградом заплелись,
що вгору пнеться, покриває стіни,
які гриміли славою колись!

Імператор Юнтоку був третім чергою сином імператора Готоби, автора танки 99. Володарював він 1211—1221 і був скинутий з престолу та вигнаний, як і його батько. Його заслали на острів Садо. Під час його панування побудовано перші японські воєнні судна (перше з них збудував Санетомо, автор танки 93).

«Шінобу» означає «повзучий виноград», але, одночасно, у сполучі слів третього рядка служить синонімом дієслова «тужити».

Цією танкою закінчується старовинний збірник *Гіаку-нін-ішшу*. Він закінчується так, як і почався: танкою імператора.

(100) 百敷や古き軒端のしのぶにも
なほあまりある昔なりけり

順徳院

Photo: Alpha Studio
Edmonton

Igor Shankovsky, M. A., University of Alberta, Edmonton, Canada, the Ukrainian translator of "Hundred Poets — Hundred Songs"

ЗМІСТ

Вступ (5)

Сто поетів — сто пісень (10)

у виданні „на горі“

незабаром вийде з друку:

рабіндранат тагор

гітанджалі

перший повний український переклад
головного ліричного твору
великого індійського поета
здійснили

віра вовк

та

ігор костецький

передмову спеціально
для цього видання
написав

чітта ранджан дас

(1) 秋の田のかりほの庵の苫をあらみ
わが衣手はつゆにぬれつつ

天智天皇

百人一首

藤原定家撰
イゴール・シヤンヨフスキイ記

ウクライナの出版社 ON THE MOUNTAIN
の世に送る詩情に満ちたスラブ系言語
への最初の完記。不朽の三十六歌仙中の
一人山部赤人の絵巻の一部をのせた
風雅な本。

(100) 百敷や古き軒端のしのぶにも
なほあまりある昔なりけり

順徳院